

Аніщенко М.А.

Запорізький державний медичний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В МЕДИЧНІЙ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ОСВІТІ

У статті здійснюється загальний огляд формування державної антикорупційної політики України, досліджуються рівні її реалізації. Проводиться порівняльний аналіз циклів антикорупційної політики держави у 2014–2017 та 2021–2025 роках. Підкреслюється, що сучасний вектор реформування галузі освіти та охорони здоров'я зумовлюється європейською інтеграцією України. У зв'язку із зростанням корупційних ризиків робиться висновок про необхідність стандартизації вищої медичної та фармацевтичної освіти з урахуванням кращих європейських практик. Визначаються основні трансформаційні напрями державної антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті. Вказується на необхідність уніфікації державної антикорупційної політики у медичній та фармацевтичній освіті шляхом синхронізації процесів запобігання та протидії корупції у системах охорони здоров'я та вищої освіти. Надаються пропозиції щодо удосконалення державної антикорупційної політики в освітньому процесі у сфері охорони здоров'я.

Численні прояви порушення академічної доброчесності розглянуто як вагому компоненту корупції у медичній та фармацевтичній освіті, зокрема поширення практики необ'єктивного оцінювання студентів (свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання), плагіату та хабарництва у медичних і фармацевтичних закладах вищої освіти та факультетах медичного та фармацевтичного спрямування, формують викривлену професійну спільноту медичних та фармацевтичних працівників, заподіюють значну шкоду морально-етичним основам у медицині та фармації.

Пріоритетним напрямом трансформації державної антикорупційної освіти запропоновано системне впровадження антикорупційної освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти, що займаються підготовкою та безперервним професійним розвитком медичних та фармацевтичних працівників.

В статті підтверджено, що формування та реалізація антикорупційної стратегії у сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті здійснюються виходячи із загальнодержавних засад антикорупційної політики. А також виявлено, що напрями трансформації державної антикорупційної політики у медичній та фармацевтичній освіті визначаються загальним вектором модернізації державної антикорупційної політики України.

Ключові слова: антикорупційна стратегія, державна антикорупційна політика, державна політика у сфері вищої освіти, державна політика у сфері охорони здоров'я, корупція, медична освіта, фармацевтична освіта, напрями антикорупційної політики, формування та реалізація антикорупційної політики.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави залежить від успішності реформування її політичного і соціально-економічного простору. Ефективність реалізації вказаних перетворень безпосередньо залежить від такого соціального феномена як корупція, що становить загрозу національній безпеці України, негативно впливає на проведення соціальних перетворень та економічний розвиток, викликає недовіру до державних інститутів, створює негативний імідж держави на міжнародній арені. Корупційні ризики впливають

на ефективність державної політики у різних сферах суспільного життя, тому однією із складових забезпечення національної безпеки є державна антикорупційна політика. На перетині освіти та охорони здоров'я, у медичній та фармацевтичній освіті, що покликана зберегти здоров'я нації, корупція завдає подвійної шкоди, тому підвищення її якості, є передумовою національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницька проблематика корупції у сфері вищої освіти має широкий інтерес серед науковців, які

працюють у різних галузях гуманітарного знання. Так, питання корупції, сучасного стану антикорупційної політики у системі вищої освіти досліджувалися у роботах таких науковців з державного управління, як: Т.П. Авраменко, М.М. Білинська, Д.Г. Гавриченко, І.Л. Гасюк, В.В. Нонік, О.І. Пархоменко-Куцевіл, Т.П. Попченко, таких вчених-юристів, як: К.А. Бабенко, В.В. Башкатова, В.А. Демянчук, С.Ж. Лазаренко, Ю.В. Назарко, К.В. Ростовська, А.В. Саміло, О.Г. Стрельченко, І.В. Теремецький та інші. Різні аспекти модернізації медичної та фармацевтичної освіти та протидії проявам корупції у медичних і фармацевтичних закладах вищої освіти досліджували такі науковці з медичних і фармацевтичних наук, як: О.Г. Алексєєв, В.В. Горачук, Б.П. Громовик, В.В. Короленко, Ю.С. П'ятницький, Н.О. Ткаченко, О.К. Толстанов та ін. Проте, незважаючи на підвищену увагу науковців до проблем запобігання та боротьби з корупцією, наукових досліджень корупції у вітчизняній медичній та фармацевтичній освіті майже не існує: вивчається або корупція в системі охорони здоров'я, або корупція у вищій освіті. Спеціального вивчення потребує питання трансформаційних змін у державній антикорупційній політиці у медичній та фармацевтичній освіті, які відбуваються в Україні, що актуалізує обрану тему дослідження.

Метою статті є здійснення аналізу провадження державної антикорупційної політики України в сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті, дослідити рівні її реалізації, окреслити основні напрями трансформації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Ю. Вороненка та В. Бугро, медична освіта – це система підготовки та удосконалення медичних кадрів [1]. На думку В. Черниха, фармацевтична освіта – система підготовки та вдосконалення провізорів, фармацевтів і науково-педагогічних фармацевтичних кадрів [2]. Безумовно, медична та фармацевтична освіта є різними видами освіти, однак їх об'єднує те, що в межах зазначених систем відбувається підготовка кадрів сфери охорони здоров'я. Система як медичної, так і фармацевтичної освіти включає в себе як заклади вищої, так і заклади фахової передвищої освіти, які готують фахівців певних спеціальностей. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджений постановою Кабінету Міні-

стрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 7 липня 2021 р. № 762) [3], також є актуальним для закладів фахової передвищої освіти відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» [4]. Таким чином, в систему медичної освіти входять заклади фахової передвищої та вищої освіти, які готують фахівців за медичними спеціальностями, а саме: «221 Стоматологія», «222 Медицина», «224 Технології медичної діагностики та лікування», «228 Педіатрія». В свою чергу, в систему фармацевтичної освіти входять заклади фахової передвищої та вищої освіти, які готують фахівців за спеціальністю «226 Фармація, промислова фармація». Специфіка полягає в тому, що підготовка фахівців як за медичними спеціальностями, так і за фармацевтичною спеціальністю часто здійснюється в одних і тих самих закладах вищої та фахової передвищої освіти.

Застосування корупційних практик у багатьох сферах суспільного життя сьогодні все ще залишається зручнішим, оперативнішим, ефективнішим, а інколи і єдиним способом задоволення потреб фізичних та юридичних осіб порівняно із задоволенням таких потреб у законний спосіб. Значний корупційний досвід набувається громадянами під час отримання медичних та освітніх послуг. Безкарні прояви академічної недоброчесності, зокрема поширення практики недоброчесного оцінювання студентів, плагіату та корупції, формують викривлену професійну спільноту медичних працівників, заподіюють значну шкоду морально-етичним основам у медицині [5]. Таким чином, атмосфера корупції в системі вищої освіти призводить не тільки до зниження рівня професійної підготовки фахівців, а й що не менш важливо, девальвації норм моралі та моральності. А вони також спричиняють деградацію й розпад суспільства [6, с. 299]. І.Л. Гасюк і І.М. Дарманська характеризують поняття «корупція в сфері освіти і науки», як «дії, що містять ознаки корупції і пов'язані з виконанням професійних обов'язків науковим, науково-педагогічним, викладацьким складом, здобувачами освіти, в тому числі особами керівного і адміністративного персоналу, в частині порушення ними норм академічної доброчесності, зокрема: обману, адміністративного або іншого впливу, необ'єктивного оцінювання, надання здобувачам освіти переваг або створення перешкод під час проходження ними оцінювання результатів навчання шляхом використання своїх службових можливостей і отримання за такі дії неправомірної винагороди у вигляді

хабаря, подарунків, обіцянок, пропозицій інших вигід матеріального та нематеріального характеру, і які (дії) підпадають під кримінальну, адміністративну, або цивільно-правову відповідальність» [7, с. 114–115]. Частиною 4 статті 42 Закону України «Про освіту» передбачено наступні види порушення академічної доброчесності: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація: списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [8].

Україна як Держава-учасниця Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, що є чинною для неї із 2010 року, з метою створення ефективною загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції взяла на себе зобов'язання формувати відповідну державну антикорупційну політику. У державному (публічному) управлінні антикорупційна політика визначається як напрям дій та відповідний комплекс заходів, обраних і здійснюваних органами державної влади та органами місцевого самоврядування за підтримки суспільства та у співпраці з його інститутами для вирішення проблем корупції у всіх сферах суспільного життя [9, с. 29]. На нормативно-правовому рівні поняття «антикорупційна політика» вперше з'являється у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 року № 1688-р «Про схвалення Зasad антикорупційної політики» та визначається як комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення. Метою ж антикорупційної політики є зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян та суспільства від її негативних наслідків [10]. На законодавчому рівні поняття «антикорупційна політика», «антикорупційна стратегія» використовуються у Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI [11].

Формування та реалізація державної антикорупційної політики в Україні на законодавчому рівні розпочинається з ухваленням 14 жовтня 2014 року Закону України «Про запобігання

корупції» № 1700-VII [12] та Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» № 1699-VII [13]. Слід зауважити, що хоча у зазначених законах і використовуються поняття «антикорупційна політика», «антикорупційна стратегія» та «державна антикорупційна політика», проте їхні визначення не наводяться. Законом України «Про запобігання корупції» встановлюється, що засади державної антикорупційної політики на певний період визначаються в Антикорупційній стратегії, яка затверджується законом. Отже, антикорупційна стратегія являє собою лише один із елементів державної антикорупційної політики. Вона являє собою план антикорупційних заходів на рівні країни, найбільш актуальний генеральний напрям діяльності на певному етапі вирішення конкретного завдання. Поняття антикорупційної стратегії не конкурує з поняттям антикорупційної політики, а доповнює його, вказуючи на ті заходи, які відповідний суб'єкт антикорупційної діяльності визначив для себе як першочергові. Вказані поняття не є і тотожними, оскільки стратегічні напрями діяльності охоплюються та поглинаються загальними політичними завданнями, які повинні бути вирішені під час здійснення антикорупційної діяльності. Таким чином, антикорупційна стратегія є частиною антикорупційної політики держави, яка акцентує увагу спеціальних суб'єктів цієї діяльності на тих заходах, які повинні бути реалізовані у визначений законом період часу.

У Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» не конкретизувалися напрями антикорупційної політики держави. У ньому лише вказувалося, що на зазначеному етапі розвитку держави розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства, а створення спеціальних умов, які сприятимуть зміні суспільного уявлення про повідомлення про факти корупції, є одним із пріоритетів антикорупційної політики держави. Наприклад, К.В. Ростовська, виходячи із назв розділів зазначеного закону, виділяє наступні пріоритетні напрями державної антикорупційної політики: 1) формування та реалізація державної антикорупційної політики; 2) запобігання корупції; 3) покарання за корупцію; 4) формування негативного ставлення до корупції; 5) оцінка результатів та механізм реалізації антикорупційної стратегії [14, с. 136]. У монографічному дослідженні 2016 року, присвяченому питанням формування

та реалізації державної антикорупційної політики і запобігання корупції на публічній службі вказується, що антикорупційна політика України охоплює такі напрями: 1) стратегія протидії корупції; 2) законодавство; 3) громадська участь; 4) антикорупційна діяльність органів влади; 5) антикорупційна діяльність структур громадянського суспільства [15, с. 17]. На наш погляд, у період 2014–2017 років в Україні антикорупційна політика мала два основні напрями: 1) розбудова спроможної та ефективної інституційної системи запобігання та протидії корупції (що включає у себе, зокрема, спеціалізовані органи, необхідне законодавство, створення спеціальних інструментів для запобігання та протидії корупції тощо); 2) усунення корупційних ризиків в окремих секторах шляхом проведення комплексних реформ у них або ж шляхом «точкового» усунення ключових системних, структурних корупційних ризиків. Таким чином, Антикорупційна стратегія на 2014–2017 роки спрямовувалася на створення системи антикорупційних інструментів (правових інструментів) та розбудову системи антикорупційних органів, що мали забезпечити ефективну реалізацію цих інструментів. Також через проведення галузевих реформ звужувалися можливості для корупції в окремих секторах. Такий підхід, з одного боку, надавав можливість досягнути певного прогресу у розвитку інституційної системи запобігання та протидії корупції, а з іншого – мінімізувати спроможності для корупції у різних галузях. Однак, через недостатню увагу органів державної влади та органів місцевого самоврядування до розробки та реалізації програмних документів у цій сфері більшість цих механізмів так і не були втілені належним чином. Формування системи уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції не було завершено, їх реальна незалежність та належний рівень професійної компетентності залишалися не забезпеченими. Зазначена Стратегія та Державна програма з її реалізації у повній мірі не були виконані насамперед у зв'язку із тривалим процесом створення антикорупційних інституцій протягом 2014–2019 років. У зв'язку з тим, що ці програмні документи жодного разу не переглядалися та не оновлювалися, їхні положення з 2016 року поступово втрачали свою актуальність, а більшість цілей, визначених Антикорупційною стратегією на 2014–2017 роки, не було досягнуто. Багаторічне несхвалення нової антикорупційної стратегії призвело до розбалансування та зниження ефективності у діяльності органів державної влади, органів місцевого само-

врядування та інших публічних інституцій у питаннях запобігання та протидії корупції. Проте прагнення переважної більшості громадян України жити у вільній, демократичній правовій країні вимагало від держави докорінного підвищення ефективності антикорупційних трансформацій.

З 2018 року інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами визначаються одним із фундаментальних національних інтересів України (ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України») [16]. Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [17], пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки стають суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція. Сталий розвиток національної економіки та її інтеграція в європейський економічний простір; розвиток людського капіталу України, зокрема через модернізацію освіти і науки, охорони здоров'я; захист особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди визначаються напрямками реалізації зазначених пріоритетів. Рекомендація Європейського Союзу Україні щодо статусу кандидата на вступ до ЄС ставить перед нею на перший план питання антикорупційної реформи держави. Україна починає впроваджувати масштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії і створення правової держави та поступово будує систему державного впливу на корупцію. Антикорупційна політика поступово починає інтегруватися у базову стратегію розвитку держави за такими пріоритетними напрямками, як: громадянський, економічний, культурний, політичний, правовий, соціальний. Так, Указом Президента від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [18] однією із цілей сталого розвитку України визначається забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти. Метою освіти у Законі України «Про освіту» серед іншого визначається підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору. Серед засад державної політики у сфері освіти

та принципами освітньої діяльності визначається нетерпимість до проявів корупції та хабарництва (стаття 6 Закону України «Про освіту»). У сфері вищої освіти державна політика ґрунтується на принципах міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України до Європейського простору (стаття 3 Закону України «Про вищу освіту»). Зазначені масштабні трансформації змінюють у суспільстві домінуючі цінності, що слугують своєрідним взірцем, який вимагає конкретних дій у конкретному напрямі. У висновку від 17 червня 2022 року щодо заявок на членство в Європейському Союзі, поданих Україною, Грузією та Республікою Молдова, Європейська комісія зазначила, що Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права, проте подальша боротьба з корупцією залишається однією з основних вимог суспільства. У рейтингу «Індекс сприйняття корупції», складеному організацією Transparency International за 2022 рік, Україна посіла 116-те місце зі 180 країн, набравши 33 бали. Таким чином, за останні 10 років показник України зріс на 8 балів. Акредитований представник Transparency International – Transparency International Ukraine зазначив, що одну рекомендацію, надану на початку 2022 року, держава виконала частково, а саме, затвердила Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки.

Сучасний період формування та реалізації державної антикорупційної політики пов'язується із затвердженням Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-ІХ [19]. До числа основних новел цього стратегічного документу варто віднести запровадження нової Концепції формування антикорупційної політики у 2021–2025 роках, закріплення системи основних принципів антикорупційної політики, чітке визначення мети Антикорупційної стратегії, запровадження нової структури, забезпечення найбільш оптимального зв'язку її положень з Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220 [20], яка є ключовим інструментом реалізації Антикорупційної стратегії, а також удосконалення механізму реалізації, моніторингу та оцінки виконання останньої. Концепція вказаної Антикорупційної стратегії поєднує визначення основних напрямів подальшого удосконалення загальної системи запобігання та протидії корупції із визначенням найбільш пріоритетних сфер з точки зору

подолання корупції. Так, у розділах II та IV Стратегії визначаються основні напрями подальшого удосконалення загальної системи запобігання та протидії корупції, а у розділі III – найбільш пріоритетні сфери з точки зору подолання корупції. Змістовна складова антикорупційної стратегії складається з трьох основних блоків: а) система запобігання корупції; б) запобігання корупції у пріоритетних сферах; в) невідворотність відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення. У кожному з цих блоків (розділів) виокремлюється певна сфера (підрозділ), в межах якої описано ключові проблеми (базовий показник) та формулюються стратегічні результати, яких необхідно досягти у майбутньому для вирішення цих проблем (прогнозований показник). У державній антикорупційній програмі з реалізації цієї стратегії визначається система заходів, що має забезпечити досягнення цих стратегічних результатів [19].

Основними напрямами підвищення ефективності державної антикорупційної політики в Антикорупційній стратегії у 2021–2025 роках визначаються: 1) формування та реалізація державної антикорупційної політики; 2) формування негативного ставлення до корупції; 3) врегулювання конфлікту інтересів, дотримання загальних обмежень та заборон, правил етичної поведінки; 4) здійснення заходів фінансового контролю; 5) захист викривачів корупції; 6) дисциплінарна, адміністративна, кримінальна відповідальність [19].

Слід зауважити, що визначення пріоритетних сфер у запобіганні та протидії корупції на 2021–2025 роки відбувалося з огляду на підсумки стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні, проведеного у 2020 році, інших досліджень щодо стану, динаміки та поширеності корупції в Україні, а також за результатами аналізу ефективності реалізації антикорупційної політики у попередній період. За підсумками вказаного опитування найбільш пріоритетним напрямом боротьби з корупцією є очищення від корупції судової системи (для бізнесу – 57% респондентів, для населення України – 52% респондентів). Охорона здоров'я для населення України за пріоритетністю займає друге місце (38%), а для представників бізнесу – четверте місце (24%). Охорона здоров'я, освіта і наука та соціальний захист об'єднуються в одній із таких пріоритетних сфер (пункт 3.7. Стратегії). В охороні здоров'я як проблему визначено недостатньо прозорі процедури добору кадрів у закладах охорони здоров'я, що

знижують конкуренцію та створюють можливість для проявів корупції при призначенні на такі посади. Очікуваними стратегічними результатами визначаються: 1) функціонування єдиного веб-порталу вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров'я з відкритим доступом; 2) здійснення добору на керівні посади у державних та комунальних закладах охорони здоров'я конкурсними комісіями з обов'язковим представництвом громадськості та згідно із встановленим переліком необхідних навичок, компетенцій і критеріїв оцінки; розширенням кола громадських об'єднань, що можуть делегувати своїх представників до складу конкурсних комісій, а також забезпеченням дотримання принципів прозорості та відкритості у їх роботі. В освіті і науці виділяються дві проблеми. До першої належить доступ до закладів освіти та перебіг освітнього процесу, що містять корупційні ризики. Присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань нерідко відбуваються із значним використанням корупційних практик та інших проявів недоброчесності. До очікуваних стратегічних результатів відносяться: 1) зарахування осіб до закладів освіти, процес здобуття освіти та оцінювання результатів навчання відбуваються прозоро та на підставі об'єктивних критеріїв; 2) підготовка кваліфікаційних робіт, зокрема дисертацій, відбувається самостійно та відповідально, прояви академічної недоброчесності не толеруються, напрацьовано ефективні способи їх запобігання та припинення. Друга проблема полягає у наявності конфлікту інтересів під час формування та реалізації державної політики. Очікуваними стратегічними результатами є: 1) розподіл між різними інституціями функцій з формування та реалізації державної політики у сфері освіти і науки, зокрема щодо управління об'єктами державної власності, інспекційно-наглядової діяльності та надання адміністративних послуг; 2) прозорий та ефективний розподіл публічних коштів між закладами освіти і науки за об'єктивними, заздалегідь визначеними процедурами та показниками результативності їх діяльності. Таким чином, державна антикорупційна політика визначається та реалізується: а) на загальнодержавному рівні (закріплюється у державній антикорупційній стратегії та державній антикорупційній програмі з її виконання; б) на відомчому рівні (закріплюється в антикорупційних програмах Міністерства освіти України та Міністерства охорони здоров'я України; в) на рівні юридичних осіб (закріплюється в

антикорупційних програмах медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів).

Вважаємо, що у сферах освіти і науки, охорони здоров'я на протипагу існуючим корупційним практикам необхідно створити наступні законні способи задоволення потреб фізичних і юридичних осіб, що передбачають: 1) ідентифікацію найбільш поширених корупційних практик та причин їх існування; 2) удосконалення законних форм задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, за яких вони будуть упевнені, що гарантовано, швидко та комфортно отримають бажаний і законний результат; 3) створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників та осіб, які працюють з населенням, зокрема з питань академічної доброчесності та формування у здобувачів освіти ставлення нетерпимості до корупції у всіх її проявах; 4) уточнення законодавчих визначень таких понять, як: «реальний конфлікт інтересів», «потенційний конфлікт інтересів», «приватний інтерес» у напрямі спрощення їх розуміння і застосування.

Трансформація системи охорони здоров'я, що відбувається в Україні, неможлива без нової генерації медичного персоналу, який зможе надавати медичні послуги найвищої якості. Належна підготовка медичних кадрів тісно пов'язана з реформами системи охорони здоров'я, які відбуваються в Україні [21, с. 107]. Отже, реформування медичної та фармацевтичної освіти має високий пріоритет. Проте, як зазначає В.В. Короленко: «Дотепер у правовому полі України відсутня чітко детермінована державна кадрова політика у сфері охорони здоров'я» [22, с. 83]. Так, загальні засади відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у сферах охорони здоров'я та освіти, заходи з їх реалізації та з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми визначаються в Типовій антикорупційній програмі юридичної особи, затвердженій Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 грудня 2021 року № 794/21 [23] та в Антикорупційній програмі на 2021–2023 роки, затвердженій Наказом Міністерства освіти України від 23 березня 2021 року № 353 [24]. Однак найбільш інноваційні ідеї та ретельно сплановані заходи щодо покращення якості медичної освіти не зможуть втілитися у життя, якщо система медичної освіти не буде цілісною. Зазначене вимагає зміни підходів до організаційно-правового регулювання антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті. На нашу думку, позитивного ефекту

в антикорупційній політиці можна досягти шляхом синхронізації процесів запобігання та протидії корупції у системах вищої освіти та охорони здоров'я.

Також суттєвого переосмислення потребує вітчизняна антикорупційна стратегія у зв'язку із тим, що на сучасному етапі розвитку України антикорупційна політика держави характеризується певною ізольованістю від інших сфер виконавчо-розпорядчої діяльності. Тобто влада діє лише в окремих напрямках, які переважно пов'язані з усуненням наслідків корупції, тоді як у більшості зарубіжних країн акцент робиться саме на її упередженні – впливі на чинники, які обумовлюють виникнення корупції» [25, с. 68]. Вважаємо, що розвиток національних систем освіти, прийняття та адаптування освітніми установами нових європейських стандартів, бажання досягти балансу між інституційними та академічними прагненнями зумовлюють необхідність ставити урядами та навчальними закладами завдання щодо гуманістичної спрямованості освітніх процесів, що включає у себе антикорупційне виховання як інструмент формування антикорупційного світогляду, міцних моральних основ особистості, громадянської позиції та стійких навичок антикорупційної поведінки громадян. Отже, завданням держави має стати систематичне формування та виховання суспільної антикорупційної свідомості студентів медичних закладів вищої освіти та факультетів медичного та фармацевтичного спрямування. У науці державного управління вказується, що: «Антикорупційну свідомість варто

розглядати як систему поглядів, теорій, ідей, уявлень, переконань, оцінок, настроїв, почуттів, в яких виражається негативне ставлення індивідів, соціальних груп, всього суспільства до всіх форм корупційних проявів та до корупціонерів у всіх сферах життєдіяльності» [26, с. 244, 250]. Досліджуючи сучасні проблеми розвитку антикорупційної політики в Україні, О.І. Пархоменко-Куцевіл зазначає: «Впровадження антикорупційної освіти ...у вищих навчальних закладах дасть змогу сформувати антикорупційне мислення у значної частини населення України, а також антикорупційну культуру» [27, с. 52–53].

Висновки. Проведене дослідження показує, що формування антикорупційної політики України у період 2014–2023 років відбувалося від запровадження загальних засад розв'язання проблеми корупції до конкретизації державної антикорупційної діяльності у різних сферах суспільного життя. Встановлено, що на сьогодні в Україні сфери освіти та охорони здоров'я визначаються пріоритетними у державній антикорупційній політиці, всередині яких відбувається розширення та деталізація відповідних антикорупційних заходів. Підтверджено, що формування та реалізація антикорупційної стратегії у сфері охорони здоров'я в медичній та фармацевтичній освіті здійснюються виходячи із загальнодержавних засад антикорупційної політики. Виявлено, що напрями трансформації державної антикорупційної політики у медичній та фармацевтичній освіті визначаються загальним вектором модернізації державної антикорупційної політики України.

Список літератури:

1. Вороненко Ю., Бугро В. Медична освіта. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-65491>
2. Черних В. Фармацевтична освіта. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/314/farmaceutichna-osvita#>
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#n11>
4. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
5. Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 95-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text>
6. Бондаренко О.С. Концепція кримінально-правової протидії корупції : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2021, 472 с.
7. Гасюк І.Л., Дарманська І.М. Корупція в освітньо-науковій галузі України: сучасний стан і шляхи подолання. Монографія, Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2021. 228 с.
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Кравченко С.О. Підходи до розуміння антикорупційної політики в публічному управлінні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2018. Т. 29 (68), № 2. С. 28–33.

10. Про схвалення Зasad антикорупційної політики: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 р. № 1688-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1688-2009-%D1%80#Text>.
11. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04. 2011 № 3206-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>
12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
13. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18#Text>
14. Ростовська К.В. Адміністративно-правові основи державної антикорупційної політики в Україні: ... дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ростовська Карина Валеріївна. Дніпро, 2019. 482 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/30/1.pdf> (дата звернення 01.04.2023)
15. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.; В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, В.Ф. Нестерович, Е.В. Расюк, А.В. Савченко, В.Л. Федоренко (кер.) та ін.; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 524 с.
16. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
18. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
19. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
20. Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
21. Салата І.В., Горачук В.В. Підготовка кадрів для системи охорони здоров'я: організаційно-правові аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 5. С. 102–109.
22. Короленко В.В. Перспективи модернізації вищої медичної та фармацевтичної освіти в умовах соціально-економічних та геополітичних змін. *Науково-інформаційний вісник Національної академії наук вищої освіти України*. 2022, № 1 (112). С. 82–84.
23. Про затвердження Типової антикорупційної програми юридичної особи: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.12.2021 № 794/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1702-21#Text>
24. Про затвердження Антикорупційної програми на 2021-2023 роки: наказ Міністерства освіти України від 23.03.2021 № 353. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Ministerstvo-osvity-i-nauky-Ukrayiny-26.03.2021.pdf>
25. Теремецький І.В., Демянчук В.А. Міжнародний досвід реалізації антикорупційної політики. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 67–72.
26. Нонік В.В. Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні: теорія, методологія, практика: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 316 с.
27. Пархоменко-Куцевіл О.І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 308 с.

Anishchenko M.A. MAIN DIRECTIONS OF TRANSFORMATION OF THE STATE ANTI-CORRUPTION POLICY IN THE FIELD OF HEALTH CARE IN MEDICAL AND PHARMACEUTICAL EDUCATION

The article provides a general overview of the formation of the state anti-corruption policy of Ukraine, and examines the levels of its implementation. A comparative analysis of the state's anti-corruption policy cycles in 2014–2017 and 2021–2025 is conducted. It is emphasized that the modern vector of education and health care reform is determined by the European integration of Ukraine. In connection with the growth of corruption risks, a conclusion is made about the need to standardize higher medical and pharmaceutical education, taking into account the best European practices. The main transformational directions of the state anti-corruption policy in the field of health care in medical and pharmaceutical education are determined.

It is pointed out the need to unify the state anti-corruption policy in medical and pharmaceutical education by synchronizing the processes of preventing and countering corruption in the healthcare and higher education systems. Suggestions for improving the state anti-corruption policy in the educational process in the field of health care are provided.

Numerous manifestations of violation of academic integrity are considered as a significant component of corruption in medical and pharmaceutical education, in particular, the spread of the practice of biased assessment of students (deliberate overestimation or underestimation of learning results), plagiarism and bribery in medical and pharmaceutical institutions of higher education and medical and pharmaceutical faculties, form a distorted professional community of medical and pharmaceutical workers, cause significant damage to moral and ethical foundations in medicine and pharmacy.

Systematic implementation of anti-corruption education in institutions of higher and professional pre-higher education, engaged in training and continuous professional development of medical and pharmaceutical workers, is proposed as a priority direction for the transformation of state anti-corruption education.

The article confirms that the formation and implementation of the anti-corruption strategy in the field of health care in medical and pharmaceutical education is carried out based on the national principles of anti-corruption policy. It was also found that the directions of transformation of the state anti-corruption policy in medical and pharmaceutical education are determined by the general vector of modernization of the state anti-corruption policy of Ukraine.

Key words: *anti-corruption strategy, state anti-corruption policy, state policy in the field of higher education, state policy in the field of health care, corruption, medical education, pharmaceutical education, directions of anti-corruption policy, formation and implementation of anti-corruption policy.*